

Gáivuona suohkan
Kåfjord kommune
Kaivuonon komuuni

Kåfjord kommune

Handlingsplan mot mobbing

For skoler i Kåfjord kommune

Vedtatt i Utvalg for oppvekst og omsorg
23.04.2020

Innhold

INNLEDNING	2
MÅL FOR SKOLER I KÅFJORD	2
Lovverk, forskrifter og dokumenter som handlingsplanen bygger på	3
FOREBYGGENDE TILTAK	3
Skolene har et system for å sikre trygt og inkluderende læringsmiljø.....	3
Det arbeides godt med relasjoner og mestring	4
Ansatte har god kompetanse og gode ressurser	4
Involvering og samarbeid	4
FØLGE MED.....	5
Slik fanger vi opp at elever ikke har det bra:.....	5
Kartlegging:.....	5
Observasjon og utevakter/inspeksjon:.....	5
GRIPE INN	5
Hva er en krenkelse?	6
VARSLER.....	6
Ser eller mistenker at noen ikke har det godt.....	6
Når ansatte mobber	7
Hvor raskt skal vi varsle?	7
UNDERSØKE.....	7
Elevens egen opplevelse av skolemiljøet	7
Barns medvirkning og barnets beste.....	8
Hvordan kan vi avdekke hva som har skjedd?	8
Tips til en god samtale.....	8
SETTE INN TILTAK	9
Tiltaksplikt utløses når barnet ikke har det godt.....	9
Hva er egnede tiltak?.....	9
Tiltakene kan rettes mot	10
Hvor lenge skal tiltakene vare?	10
Skolen skal vurdere om tiltakene virker	10
Eksempler på egnede tiltak i skolemiljø saker:	10
Ressurser for både barnehager og skoler:	11
Beredskapsteam mot mobbing?	Feil! Bokmerke er ikke definert.
DOKUMENTERE	11
Krav om aktivitetsplan for skolene.....	11
I aktivitetsplanen skal det minimum stå	11

Hva må dokumenteres?	12
Taushetsplikt og behandling av personopplysninger i barnehager og skoler	12
KOMPETANSEUTVIKLING.....	12
ANSATTE SKAL SIGNERE AT DE HAR SATT SEG INN I HANDLINGSPLAN MOT MOBBING.....	13
Skjema for dokumentasjon av kjennskap til handlingsplan mot mobbing og tilhørende lovverk....	13
MALER	13
MAL for aktivitetsplan i skolene	14
MAL for aktivitetsplan fra udir.no som ivaretar minimumskravene:.....	15

INNLEDNING

Etter endringer i Opplæringsloven i 2017, læreplanene fornyes fra 2020, ny rammeplan i 2017 og ny barnehagelov i 2020 er det nødvendig for Kåfjord kommune å lage nye planer for arbeidet mot mobbing i barnehager og skoler. Kåfjord kommune har deltatt i den nasjonale satsingen Inkluderende barnehage- og skolemiljø og ønsker derfor å ha planer for arbeidet mot mobbing for skoler og barnehager som er laget over samme mal. Utgangspunktet for planene er i stor grad hentet fra udir.no og det vi har lært i satingen vi har deltatt i. I alle sammenhenger der skole omtales, gjelder det også for SFO. Barnas kommunestyre har kommet med innspill til handlingsplanen den 27.11.19. Planen har vært ute på høring i januar 2020 og planen er vedtatt i UOO den 24.04.20.

MÅL FOR SKOLER I KÅFJORD

Det kan være mange grunner til at elever ikke trives i skolen. Mobbing og plaging kan være en av dem. Alle barn har rett til å ha det bra i på skolen og Kåfjord kommune har dette som en klar målsetting. I alle barnehager og skoler kan mobbing finnes, men vi vil at mobbing skal få dårlige kår i barnehagene og skolene i Kåfjord. Dette skal vi oppnå ved å skape gode miljøer der mobbing ikke oppstår, vi skal stadig undersøke at mobbing ikke skjer og vi skal effektivt stoppe mobbing når vi har mistanke eller kjennskap til at mobbing skjer. Vi har nulltoleranse for mobbing. For å få til dette på beste mulig måte må alle i barnehager og skoler hjelpe til, både ansatte, barn, foresatte, politisk og administrativ ledelse. Et godt barnehage- og skolemiljø skapes igjen og igjen, hver eneste dag. Det nettopp du velger å gjøre eller ikke gjøre betyr en forskjell for deg og andre.

Uttalelse fra barnas kommunestyre

Barnas kommunestyre kommer med følgende forslag til planen:

Under avsnitt om FOREBYGGE tilføyes: *Det er viktig at skolene forebygger mobbing. Det bør være lett å finne voksne i skolegården ved at de voksne har på seg vester der det står trygg voksen. Trivselsledere er et tiltak som fungerer godt og er noe elevene ønsker.*

Elevene ønsker bedre tilgang til kommunepsykologen.

Under kapittel om **UNDERSØKE** tilføyes: *Det arrangeres en oppklaringsamtale mellom kontaktlærer og elever for å avklare om det var mobbing eller om det har vært misforståelser.*

Barnas kommunestyre ber om at politikerne følger opp planer som omhandler mobbing.

Lowverk, forskrifter og dokumenter som handlingsplanen bygger på

- Opplæringsloven
- Læreplanverket med generelle del/overordede del
- Barnekonvensjonen
- Strategisk oppvekstplan for Kåfjord kommune
- Kommunens økonomiplan
- Lov og forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler

FOREBYGGENDE TILTAK

Ansatte i barnehager og skoler har ansvar for at alle barn og unge inkluderes i gode læringsmiljøer. Avgjørende for dette er kontinuerlig og hardt arbeid med barnehage- og skolemiljø. Det er avgjørende at:

Skolene har et system for å sikre trygt og inkluderende læringsmiljø

- god gruppe- og klasseledelse fra alle ansatte i skoler
- gode rutiner hele skoleåret, men særlig i oppstart av nytt skoleår. Dette gjelder både inne og ute.
- det skapes tydelige regler og forpliktende regelhåndhevelse
- de voksne som er ute er synlige og har refleksvester på i utetiden
- årsplaner og virksomhetsplaner har trivsel, inkludering, relasjonsarbeid og mobbing i fokus
- skoler utfører ROS-analyse for å sikre at alle områder er dekket tilstrekkelig ved trygghetskartlegging eller lignende
- skolene lager aktivtetsplaner som ivaretar trivselsaktiviteter, som foreksempel leirskole, mørketidsprosjekt, solidaritetskafé, idrettsdag og lignende
- gode fysiske miljøer i barnehager og skoler ved god kunnskap om og oppfølging av [miljørettet helsevern](#)
- alle ansatte skal kjenne til rutiner for håndtering av mobbing

Det arbeides godt med relasjoner og mestring

- det er de voksne som har ansvar for gode relasjoner
- det jobbes systematisk med gode relasjoner mellom voksne på skolen og elever
- det jobbes systematisk med gode relasjoner mellom elever
- elever opplever mestring og får oppgaver tilpasset sitt nivå
- elever er engasjert i egen læring
- elever opplever at de får støtte fra de voksne
- alle barn skal oppleve seg sett og hørt
- alle barn skal erfare at de voksne griper inn og veileder ved utestenging og konflikter

Ansatte har god kompetanse og gode ressurser

- ledelse og ansatte i skolen skal ha god kunnskap om sosial kompetanse og læringsmiljø
- ledelse og ansatte i skolen skal ha god kompetanse i håndtering av mobbing
- skolen har en felles forståelse av hva et inkluderende læringsmiljø er
- ledelsen legger jevnlig tilrette for refleksjon, erfaringsdeling og kompetanseutvikling
- kommuneledelsen sørger for tilstrekkelige ressurser i barnehager og skoler

Involvering og samarbeid

- skolen legger tilrette for godt samarbeid mellom skole og hjemmet
- foreldre skal oppleve lav terskel for å ta kontakt med skolen
- skolen involverer elever i læringsmiljø, lek og læringsarbeid
- gode samarbeidsrutiner ved overgang barnehage –skole/SFO
- skolene skal ha fungerende elevråd som skal tas med på viktige avgjørelser knyttet til læringsmiljø.
- det skal gjennomføres elevundersøkelse hver høst
- skolen skal legge tilrette for arenaer for elevers medbestemmelse i spørsmål om trivsel og regler
- det gjennomføres elevsamtaler for alle minimum 3-4 ganger i året der trivsel og mobbing er tema
- skolen skal ha fungerende brukerråd (FAU, SU) som ivaretar viktige avgjørelser knyttet til læringsmiljø
- foreldre er gode ressurser for skolemiljø og skal brukes for å fremme helse, trivsel og læring
- skolen gjennomfører foreldreundersøkelse årlig
- skolen har mobbing og trivsel som tema på foreldremøter slik at både opplysningsplikt og involvering ivaretas.
- foreldre skal orienteres jevnlig om skolens arbeid med skolemiljø, feks på ukeplaner
- tett samarbeid med skolens samarbeidspartnere, som feks. PPT, skolehelsetjenesten og BUP
- skolene etablerer skolehelseteam og ressursteam ved skoleårets begynnelse
- læringsmiljø er tema i barnas kommunestyre hvert år
- kommunen har ungdomskontakt og kommunepsykolog som kan bidra positivt for læringsmiljøet gjennom tverrfaglig samarbeid. Det lages en modell for dette arbeidet

Barnas kommunestyre mener

Det er viktig at skolene forebygger mobbing. Det bør være lett å finne voksne i skolegården ved at de voksne har på seg vester der det står trygg voksen. Trivselsledere er et tiltak som fungerer godt og er noe elevene ønsker. Elevene ønsker bedre tilgang til kommunepsykologen.

FØLGE MED

Alle som arbeider i skolen har en plikt til å følge med på hva som skjer i på skolen og gripe inn hvis de ser krenkelser som for eksempel mobbing.

Slik fanger vi opp at elever ikke har det bra:

- Vi snakker med elevene jenvlig
- De ansatte ser og fanger opp noe i samtaler med andre elever
- Foresatte som tar kontakt og vil melde fra om det som har skjedd i barnehagen/på skolen
- Elevene forteller om mistriksel og vanskeligheter
- Endringer i atferd hos elever
- Endringer i klasse- eller skolemiljø
- Elever som blir stille og trekker seg tilbake fra lek eller ikke deltar i lek
- Endringer i gruppen, klassen, bråk og uro, endringer sosialt og hvilke barn som leker/jobber sammen

Kartlegging:

Det finnes flere verktøy vi kan bruke for å kartlegge hva som skjer mellom elevene. Skolene gjennomfører [elevundersøkelsen](#) hver høst for 5.-10. klassetrinn.

Skolene gjennomfører egne trivselsundersøkelser for å jevnlig holde oversikt over miljøet. Gjennomføring av disse legges inn i virksomhetsplan/årshjul.

Observasjon og utevakter/inspeksjon:

Skolene skal gode rutiner for utevakter og inspeksjon, og de som har utevakt/inspeksjon må aktivt observere, delta og være tydelig tilstede for elevene. De må undersøke og gripe inn om de mistenker krenkelser, og ha lav terskel for å informere kontaktlærere, sosiallærer og ledelse om hendelser og observasjoner fra friminutt. Rutiner for inspeksjon skal være tydelige og synlige for alle elever og ansatte. Ansatte følger opp regler som er bestemt.

Barnas kommunestyre uttaler at det bør være lett å finne voksne i skolegården ved at de voksne har på seg vester der det står trygg voksen.

Udir.no har samlet [eksempler på skjema og spørsmål du kan bruke for å kartlegge sosiale relasjoner og klassens sosiale miljø](#).

Elevsamtaler gjennomføres minimum to ganger i året. Noe av tiden i elevsamtalene brukes til å kartlegge hvem som leker med hvem og hvem som er utenfor.

GRIPE INN

Barnehagene og skolene i Kåfjord har nulltoleranse mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men også mot mindre alvorlige krenkelser. Alle som arbeider på skolen har en plikt til å gripe inn hvis de ser krenkelser, som for eksempel mobbing.

Dersom du som ansatt overhører for eksempel hatytringer eller observerer mer indirekte krenkelser som utestenging, isolering og baksnakking, skal du gripe inn umiddelbart og stoppe situasjonen. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irettesette elever som kaller andre stygge ting. Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulige å gjennomføre. Det betyr for eksempel at ansatte ikke skal stå i fare for å skade seg selv eller krenke noen av elevene for å stanse situasjonen, med mindre det er nødrett eller nødverge.

Hva er en krenkelse?

Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er, i forhold til barnets alder, også å lære barn/elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger.

- [Overordnet del av læreplanen – verdier og prinsipper for grunnopplæringen \(fra 2020\)](#)
- [Se generell del av læreplanen](#)

Rektor skal sørge for at alle som jobber i på skolen vet at de har plikt til å gripe inn, og at de vet hvordan de skal gjøre dette. Rektor sørger for at alle ansatte er kjent med ordensreglement, Opplæringslovens kapittel 9A og skolens/kommunens plan for håndtering av mobbing fra skoleårets start. Rektor/inspektør har ansvar for at vikarer får samme kjennskap.

Det er skoleeiers plikt er å sørge for at skolen har riktig og nødvendig kompetanse. Barnehagene og de kommunale skolene i Kåfjord har deltatt i den nasjonale satsingen Inkluderende barnehage- og skolemiljø som et ledd i å øke kompetansen i arbeidet mot mobbing. Arbeidet med læringsmiljø vurderføres etter satsingen og legges inn i skolenes utviklingsplaner. De kommunale skolene har støtte fra Veilerekorpset til desember 2020.

Bruk av fysisk makt:

I mange tilfeller kan plikten til å gripe inn kreve bruk av fysisk makt og tvang. Et typisk eksempel på dette kan være når du skal stoppe en slåsskamp. I slike tilfeller er det for eksempel viktig å være klar over at skoler ikke har hjemmel til bruk av tvang i opplæringsloven.

Bruk av fysisk makt er begrenset av

- straffelovens bestemmelser
- deler av opplæringsloven som fastslår at elever ikke skal refses fysisk eller utsettes for annen krenkende behandling
- barnekonvensjonen

Plikten til å gripe inn må derfor vurderes opp mot grensen til hva som er lovlig. Reglene om nødrett og nødverge kan likevel gi grunnlag for å gripe inn på en slik måte som ellers er ulovlig. Denne unntaksregelen er veldig streng. Det er bare adgang til å bruke retten til nødverge og nødrett i helt ekstraordinære tilfeller, for eksempel der man må ty til tvang eller makt for å forsvare liv og helse.

VARSLER

Ser eller mistenker at noen ikke har det godt

Alle som jobber på skolen skal varsle rektor hvis de ser eller mistenker at et en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette skal sikre at rektor får oversikt over hvordan elevene har det og vil være et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker.

Rektor kan delegere oppgaven om å ta imot varsler til en annen person i barnehagen/på skolen, men kan ikke delegere ansvaret. Rektor har ansvaret for at varslingene håndteres på en forsvarlig måte.

Det skal være lav terskel for hva som skaper mistanke til at en elev ikke har det bra på skolen. Plikten til å varsle rektor gjelder for all mistanke. Det kan for eksempel:

- basere seg på observasjoner av elevene
- tilbakemeldinger i undersøkelser
- beskjeder fra foreldre eller medelever

- aktivitet i sosiale medier
- at en elev sier fra at han eller hun ikke trives på skolen

Når ansatte mobber

I skolene er en egen regel om skjerpet aktivitetsplikt i saker der det er ansatte som krenker elever. Hvis du mistenker eller ser at en ansatt utøver vold, mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev skal du straks varsle rektor som igjen skal varsle skoleeier. Dersom det er en ansatt i skoleledelsen som krenker en elev, skal den ansatte varsle skoleeier direkte. De samme prisippene vil gjelde mobbing fra voksne i barnehagen.

Hvor raskt skal vi varsle?

Hvor raskt en sak skal varsles til rektor, må vurderes fra sak til sak.

Alvorlige saker skal varsles straks. Andre saker kan det være forsvarlig å vente litt lenger med, for eksempel til slutten av dagen eller til ukentlige oppsummeringer. Skolene må selv finne egne løsninger og rutiner for hvordan og når varslingen skal skje.

I alvorlige tilfeller skal rektor varsle skoleeier. Skoleeier får da en mulighet til å bli kjent med saken og involvere seg i hvordan den skal løses. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er:

- saker der krenkelsene er særlig voldelige.
- hvis flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev
- situasjoner der krenkelsene har pågått over lang tid uten at skoleledelsen har klart å løse saken.
- digital mobbing på tvers av skoler og grove trusler gjennom sosiale medier

UNDERSØKE

Hvis noen som jobber i skolen ser eller mistenker at en elev ikke har det trygt og godt, skal de undersøke saken med en gang. Plikten til å undersøke har like lav terskel som plikten til å varsle. Hvis en elever selv sier ifra om at de ikke har det bra, skal skolen alltid undersøke saken nærmere. Det er helt nødvendig for å kunne sette inn gode, egnede tiltak. Hvor grundige undersøkelsen skal være gang er avhengig av skjønn, formålet med undersøkelsene og hvilken situasjon man står ovenfor i hvert enkelt tilfelle.

Når det gjelder plikten til å undersøke, kreves det mer av personer som har en omsorgsrolle overfor elevene, som for eksempel fagarbeidere, lærere, miljøarbeidere, styrer og rektor enn av personer med andre typer arbeidsoppgaver på skolen som for eksempel vaktmestere eller renholdsarbeidere.

Hvis en ansatt er den som mobber, diskriminerer eller trakasserer en elev er det enda strengere krav til å undersøke saken umiddelbart.

Elevens egen opplevelse av skolemiljøet

Plikten til å undersøke betyr at skolen skal undersøke elevens **opplevelse** av skolemiljøet. Skolen skal ikke skaffe og vurdere bevis for eller mot at eleven er blitt krenket eller mobbet.

Undersøkelsene må ha som formål å få frem fakta om situasjonen og hva som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Det kan være aktuelt å undersøke hendelser tilbake i tid eller forhold utenfor barnehagen/skolen, dersom disse påvirker elevens hverdag i skolen.

For eksempel kan det som skjer mellom elever etter skoletid, kan påvirke hvordan en elev har det på skolen. Hvis en elev opplever å ikke ha det bra på skolen, plikter skolen å ta tak i problemet. Hva som er årsaken, kan ikke begrense skolen til å ta tak i problemet. Dette gjelder selv om årsaken er noe som har skjedd utenfor skolen. Det betyr at skolen kan ha et ansvar også for mobbing som skjer etter skoletid, for eksempel på internett, på skoleveien eller på fotballtrening. Det som er det viktige er hvorvidt eleven opplever å ha det bra på skolen.

Barns medvirkning og barnets beste

Skolen skal sørge for elevenes medvirkning når de undersøker saker. Dette skal gjøres ved at involverte elever blir hørt, og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.

Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger. Skolene må ta dette hensynet for å oppfylle aktivitetsplikten etter opplæringsloven.

Barnas kommunestyre mener

Det arrangeres en oppklaringsamtale mellom kontaktlærer og elever for å avklare om det var mobbing eller om det har vært misforståelser.

Hvordan kan vi avdekke hva som har skjedd?

Når skolen undersøker en sak, kan de observere elevene i friminuttene eller i en læringssituasjon, de kan ha samtaler med de som er involvert eller vet noe om saken. Skolene kan bruke ikke-anonyme undersøkelser, kartleggingsverktøy eller sosiogram.

Husk å ivareta elevenes personvern ved at du ikke utleverer opplysninger om dem til andre. Skolene kan ha samtaler med de elevene det gjelder, andre elever, ansatte og foreldrene. I slike samtaler er det viktig å være bevisst på hvilke ord man bruker og hvordan man skaper en god og trygg stemning.

Ressurs om skolemiljø – undersøke fra udir.no: https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-undersoke/?fbclid=IwAR2TMdlaMeKVM7pTp49Q1gGCda7NYxjax2FoT4G9wcO_iAPpJVB6aBxb93w#samtaler-med-elever

Tips til en god samtale

Tips til en god samtale kan være å

- passe på at du snakker med forståelige ord
- gi den du snakker med tid til å tenke
- avklare forventningene til samtalen
- være bevisst på eget kroppsspråk
- stille åpne spørsmål for å få frem elevens opplevelse
- be en kollega om å gi tilbakemelding på hvordan du fremstår i slike typer samtaler

Det kan også være nyttig å stille seg noen spørsmål i forkant av samtalen som

- hva må vi snakke om før samtalen?
- hva vet vi, hva tar vi med oss inn?
- hva vet vi som vi ikke kan fortelle videre av personvern hensyn?
- hva er målet med den første samtalen?
- hvem er samtalen for?

- hva er tegn underveis på at vi har en god samtale?

SETTE INN TILTAK

Skolen har plikt til å sette inn tiltak.

- sette inn egnede tiltak for alle barn/elever som opplever at barnehage-/skolemiljøet ikke er trygt og godt, uansett årsak
- følge opp tiltakene
- evaluere virkningen av tiltakene
- legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig

Dette er også i samsvar med god pedagogisk praksis. At skolen følger denne plikten er viktig både for enkelteleven, men også for skolemiljøet som helhet. Et godt skolemiljø er en forutsetning for at elevene får utvikle seg faglig og sosialt.

Tiltaksplikt utløses når barnet ikke har det godt

Husk at det er **elevens egen opplevelse av at han eller hun ikke har et trygt og godt skolemiljø** som utløser tiltaksplikten i skolene. Det er skolens ansvar å fange opp at elevene sier ifra om at de ikke har det bra på skolen. Det er også et ansvar barnehagene har. Barnehagen og skolen skal ikke bagatellisere elevenes opplevelse av sitt eget skolemiljø. Skolen skal aldri avvise eller underkjenne en elevs opplevelse av utrygghet eller mistrivsel på skolen. Skolen skal ikke stille strenge krav til hva det innebærer å si fra, eller til at elevene skal bruke de rette begrepene. Det er nok at noen forteller muntlig at de ikke har det bra på skolen eller at de utsettes for noe de opplever som vanskelig.

Skolens tiltaksplikt går lenger enn å kun ta tak i situasjoner der elevene selv sier fra og ber om hjelp. Tiltaksplikten kan for eksempel utløses av undersøkelser skolen har utført eller hvis noen observerer at en elev ikke har det trygt og godt.

Det er en del av skolens faglige vurdering å ta stilling til hvilke tiltak som er egnet, også der eleven er motvillig. Skolen er uansett forpliktet til å vurdere barnets beste og det kan i noen tilfeller være barnets beste å sette inn tiltak selv om eleven ikke ønsker dette selv. Husk også i denne sammenhengen at skolen aktivt skal ta rede på hva eleven mener og høre hva de har å si.

Hva er egnede tiltak?

For å finne frem til egnede tiltak er det viktig å ivareta barnas rett til å bli hørt og hensynet til barnas beste. Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar barnas interesser best mulig.

De ansatte i skolen må bruke sitt faglige skjønn når de skal vurdere hvilke tiltak de skal sette inn.

- Tilpass tiltakene til den konkrete saken. Et tiltak som har fungert godt for en elev trenger ikke å fungere for en annen i samme situasjon.
- Ta utgangspunkt i årsakene til problemene og vær bevisst på at alle saker er unike og kan ha sammensatte problemstillinger.
- Ofte vil det være behov for å sette inn flere tiltak samtidig for å kunne løse et problem. I disse tilfellene kan tiltakene sett i sammenheng styrke hverandre og sørge for at eleven får det trygt og godt på skolen.
- Husk at sakene skal løses på lavest mulige nivå, men at det likevel er viktig å følge plikten om å varsle.

Tiltakene kan rettes mot

Tiltakene kan rettes mot

- den som blir mobbet eller krenket
- den eller de som mobber eller krenker
- tilskuere
- gruppe- eller klassemiljøet
- hele skolemiljøet

I de fleste tilfellene er det behov for å sette inn tiltak mot flere av gruppene. Tiltakene bør ikke utelukkende rette seg mot dem som opplever mistrivsel på skolen. Rettspraksis i mobbesaker og forskning viser at skolene også bør sette inn tiltak mot dem som mobber, krenker eller på annen måte bidrar til at andre ikke har det trygt og godt på skolen. Eksempler på tiltak kan være direkte inngripen når en elev blir mobbet, konfronterende og individuelle samtaler med de involverte og samtaler med foreldrene. I saker på skolen hvor det er avdekket mobbing, bør normalt konfronterende samtaler være et av tiltakene for å stoppe mobbingen. Parter som er involvert i en sak skal alltid informeres.

Tiltaksplikten i skolene gjelder så lenge det finnes egnede tiltak som kan gi eleven et godt og trygt skolemiljø. Tiltaket skal, i tillegg til å være egnet, også være lovlig. Skolen kan for eksempel ikke bruke tvang og eleven eller foreldrene kan ikke samtykke til at loven brytes. De aller fleste tiltak som settes inn i en sak om elevs skolemiljø krever ikke en egen lovhjemmel eller enkeltvedtak. Tiltak som begrenser enkeltelevs rettigheter etter loven eller pålegger nye plikter, krever imidlertid hjemmel i lov. Noen ganger kan det også være at enkelte tiltak, som for eksempel skolebytte, krever enkeltvedtak. Bruk av sanksjoner på skolen skal ha hjemmel i ordensreglementet, og det er ikke tillatt å bruke andre sanksjoner enn det som er fastsatt der. Husk at barnekonvensjonens artikler om barnets beste og barnets rett til å bli hørt gjelder også når man skal vurdere egnede tiltak.

Hvor lenge skal tiltakene vare?

Tiltaksplikten løper så lenge en elev opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn.

Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må skolen fortsette arbeidet og vurdere om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak.

Skolen skal vurdere om tiltakene virker.

Skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har ført til at eleven har fått det bedre på skolen. Det er lurt å involvere eleven og eventuelt foreldrene i evalueringen av tiltakene. Hvis evalueringen viser at eleven fortsatt ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak. Oppfølgingstiltak vil ofte også kunne være arbeid i skole- eller klassemiljøet.

Eksempler på egnede tiltak i skolemiljø saker:

- Tiltak i arbeid med ledelse: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-ledelse/>
- Tiltak i arbeid med relasjoner: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-relasjonsarbeid/>
- Tiltak i arbeid med fellesskap og miljø: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-fellesskap-og-miljo/>

- Tiltak for samarbeid mellom skole og hjem: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/tiltak-skolemiljo/skolemiljotiltak-hjem-skole-samarbeid/>
- Rundskriv om skolebytte i mobbesaker
- Hva kan skolen gjøre med digital mobbing?

Ressurser for både barnehager og skoler:

- Ressurser om mobbing for barnehager og skoler: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/>
- Ressurser og dokumenter fra Inkluderende barnehage- og skolemiljø, pulje 2: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/Satsing-inkludering/pulje-2/>
- Les mer om oppfølging av de som har blitt utsatt for mobbing her.

Tverrfaglig samarbeid

Kåfjord kommune har etablert et tverrfaglig team som skal bistå skolene i vanskelige mobbesaker. Skolene kan melde behov for bistand til kommunalsjef for oppvekst eller til kommunepsykologen. Det etableres da en faggruppe som skal bistå saken. Mer om tverrfaglig samarbeid:

<https://www.kafjord.kommune.no/tverrfaglig-samarbeid-barn-og-unge.6284953.html?showtipform=2>

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/oppfolging-av-utsatte-for-mobbing/>

DOKUMENTERE

Skolen må dokumentere skriftlig hva de gjør for å sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. Saker som omhandler trivsel og mobbing skal legges i ephote. Dokumentasjonen skal sikre at:

- Elever og foreldre får et bevis på at skolen tar saken deres seriøst og at de forplikter seg til å hjelpe eleven
- fylkesmannen raskt kan få oversikt hvis saken meldes dit
- at saken er tilstrekkelig belyst ved eventuelle tilsyn, erstatningssaker eller straffesaker.

Skolen har to dokumentasjonsplikter:

- dokumentere hvilke tiltak de planlegger å gjennomføre - gjennom en aktivitetsplan
- dokumentere hva de har gjort for å følge opp delpliktene i hver enkelt sak, det vil si følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak

Krav om aktivitetsplan for skolene

Aktivitetsplanen er en skriftlig plan som skolen må lage i det de får vite at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at en elev selv sier fra. En aktivitetsplan trenger ikke å knytte seg opp mot en bestemt elev, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring der flere elever er involvert.

Aktivitetsplanen er en erstatning for enkeltvedtaket. I noen tilfeller vil det fremdeles være aktuelt å fatte enkeltvedtak. Dette gjelder i tilfeller som skolebytte og bortvisning.

I aktivitetsplanen skal det minimum stå

- hvilket problem som skal løses
- hva skolen har planlagt

- når tiltakene skal gjennomføres
- hvem som er ansvarlig
- når tiltakene skal evalueres

Det kan også være lurt å ha med en oppsummering av samtalene med elever og foreldre. I tillegg kan det være lurt å ha med en oppsummering av hva som er skolens vurderinger av saken.

Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres i den enkelte saken. Det vil for eksempel kunne være forsvarlig med en kortere og mer skjematisk aktivitetsplan i saker der skolen setter inn tiltak tidlig i prosessen og tiltakene er enkle, enn i saker der tiltakene og saksforholdet er mer sammensatt og komplekst.

Hva må dokumenteres?

Skolen må dokumentere hvilke tiltak som har blitt gjort for å løse enkeltsaken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres. Planen og referater skal være skriftlig og være skrevet i et format som kan tas ut og gis til fylkesmannen, hvis det er behov for det.

Dokumentasjonen gjelder arbeidet skolen gjør for å sikre at kravene til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak er oppfylt i den enkelte saken.

- Plikten til å følge med. Her vil dokumentasjonen i stor grad gjelde aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen.
- Plikten til å gripe inn, varsle, undersøke og eventuelt sette inn tiltak. Dokumentasjonsplikten vil i større grad omfatte hva skolen gjør i den enkelte saken.

Taushetsplikt og behandling av personopplysninger i barnehager og skoler

Alle som utfører tjeneste eller jobber i skolen har taushetsplikt. Opplysninger som er omfattet av taushetsplikten gjelder:

- personlige forhold
- opplysninger man ønsker å holde for seg selv
- opplysninger som man får gjennom jobb

Når du skal dokumentere hva som har blitt gjort i en enkeltsak, vil du måtte behandle personopplysninger. Det kan være både ordinære personopplysninger og sensitive. Skolen har både plikt og rett til å behandle personopplysninger. Alle personopplysninger, skal behandles i samsvar med [personopplysningslovens regler](#).

KOMPETANSEUTVIKLING

Det er en forutsetning at de ansatte på skolene har oppdatert kompetanse om skolemiljø og arbeid mot mobbing i tillegg til at de har god kjennskap til regelverket. Bruk kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer. Det er rektors ansvar å følge opp at de ansatte på skolen har denne kompetansen. Skoleeier har ansvar å sørge for at skolene har denne kompetansen. Kåfjord kommune har deltatt i den nasjonale satsingen *Inkluderende barnehage- og skolemiljø* for å sikre kompetanse i personalet. Arbeidet med å opprettholde kompetansen videreføres også etter satsingen er over. Kåfjord kommune har støtte fra Veilederkopretset fram til desember 2020. Både barnehager og skoler hatt ekstern vurdering på området *læringsmiljø og voksenrollen* våren 2019. Det lages utviklingsplaner med bakgrunn i vurderingen, ståstedsanalyse og

annen kartlegging på skolene. Arbeidet med elevenes læringsmiljø er knyttet sammen med [overordnet del av læreplanverket](#). Kåfjord kommune deltar i interkommunalt samarbeid om kompetanseutvikling skoler(Dekomp). Arbeidet støttes av ressursperson/utviklingsveileder.

- Ressurser fra nettkurs om barnehage-, skolemiljø og mobbing som skolene/ansatte/lærere/vikarer som ikke har deltatt i satsingen bør se: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/nettkurs-om-miljo-og-mobbing/>
- Ressurser om mobbing for barnehager og skoler: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/> og <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/barnehage-og-skolemiljo/>
- Ressurser og dokumenter fra Inkluderende barnehage- og skolemiljø, pulje 2: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/Satsing-inkludering/pulje-2/>
- Lov og forskrift om miljøretta helsevern for barnehager og skoler: <https://www.helsedirektoratet.no/tema/miljo-og-helse>

ANSATTE SKAL SIGNERE AT DE HAR SATT SEG INN I HANDLINGSPLAN MOT MOBBING

Alle ansatte i skolene skal signere at de har satt seg godt inn i handlingsplan mot mobbing. Det er rektors ansvar å innhente denne signaturen.

Skjema for dokumentasjon av kjennskap til handlingsplan mot mobbing og tilhørende lovverk

Jeg bekrefter med dette at jeg har satt meg inn i handlingsplan mot mobbing med tilhørende lovverk knyttet til barnehage eller skole. Jeg er kjent med mitt ansvar og min plikt som ansatt ved _____ skole til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke, sette inn/følge opp tiltak med mistanke eller kjennskap til at elever ikke har det godt i skolen.

Sted	Dato	Signatur

MALER

MAL for aktivitetsplan i skolene

Skriftlig plan for tiltak

§ 9 A-2 Retten til eit trygt og godt skolemiljø. Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring. § 9 A-4 Skolens aktivitetsplikt, fjerde ledd. Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørgje for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.

Elev: _____ født _____

Skole: _____ klasse: _____

Plan nummer: _____ dato: _____

Utfordring/problem som skal løses (Hva mener eleven? Husk at elevens subjektive opplevelse skal legges til grunn. Skolen skal sørge for at eleven blir hørt.)	Mål (Elevens navn) skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø.	Hvordan/tiltak (Husk at elevens beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens vurdering av tiltak. Tiltak kan være på individ, klasse og skolenivå)	Tidsperspektiv/ evaluering Når skal tiltakene gjennomføres? Oppstart og varighet Når skal tiltaket evalueres?	Hvem/ansvar Hvem har ansvar for gjennomføring av tiltakene?

Sjekkliste:

Har eleven selv vært involvert?

Har vi avtalt evaluering?

Har vi analysert opprettholdende faktorer?

MAL for aktivitetsplan fra udir.no som ivaretar minimumskravene:
<https://www.udir.no/globalassets/filer/laringsmiljo/maler-aktivitetsplan/mal-aktivitetsplan-minstekrav.xlsx>